Hak ve Sorumluluklarımız

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Sorumluluk:** Kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirmesi gereken yükümlülükleri zamanında yapmasıdır.
- **Hak ile sorumluluk birlikte düşünülür.** Toplum hâlinde yaşamak düzen gerektirir; bu yüzden başına buyruk davranamayız. Anayasaya göre temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da içerir.
- **Örnek:** Eğitim hakkımız varsa ödevlerimizi yapmak, okul kurallarına uymak ve okul eşyalarını korumak sorumluluğumuzdur. Sağlık hakkımız varsa doktorun önerilerine uymak sorumluluğumuzdur.
- **Başkalarının hakları:** Haklarımızı kullanırken başkalarının haklarına zarar vermemeliyiz. Bir kişinin özgürlüğü, başkasının hakkının başladığı yerde sınırlanır.
- **Hak ihlali karşısında:** Haklarımız engellendiğinde demokratik yollara başvururuz: ilgili kurumlara başvurmak, dilekçe yazmak, görevlilerle iletişime geçmek. Hakları gerekli durumlarda (ör. salgın, afet) toplumun sağlığı ve güvenliği için geçici olarak sınırlanabilir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1. "Sorumluluk" kavramını tanımlayınız.

2. Eğitim hakkına sahip bir öğrencinin sorumluluklarından biri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Okul eşyalarına zarar vermek
B) Okula istediği saatte gelmek
C) Ödevlerini zamanında yapmak
D) Derste arkadaşlarını rahatsız etmek

3. Eşleştiriniz.

1) Sağlık hakkı — a) Parktaki oyuncakları dikkatli kullanmak
2) Oyun hakkı — b) Doktorun verdiği ilacı zamanında kullanmak
3) Temiz çevrede yaşama hakkı — c) Çöpleri geri dönüşüm kutusuna atmak

4 Aşağıdaki ifadelerin doğru (D) ya da yanlış (Y) olduğunu belirtiniz.
(…) Haklarımızı kullanırken başkalarının haklarını dikkate almalıyız.
(…) Sorumluluklarımızı yerine getirmemek yalnızca bizi etkiler.
(…) Hak ve sorumluluklar birbirini tamamlar.
(…) Toplum hâlinde yaşarken herkes dilediği gibi davranabilir.

5 Evde sahip olduğunuz bir hakkı ve bu hakla ilgili bir sorumluluğunuzu yazınız.

6 Okul kütüphanesinden kitap alabilmek bir haktır. Bu hakla ilgili sorumluluk aşağıdakilerden hangisidir?
A) Kitabı zamanında ve zarar vermeden iade etmek
B) Kitabın sayfalarına not almak
C) Kitabı arkadaşına satmak
D) Kitabı hiç iade etmemek

7 Boşlukları doldurunuz.
a) Toplum hâlinde yaşamak bir ..... gerektirir.
b) Kişinin özgürlüğü, başkalarının ..... başladığı yerde sınırlanır.
c) Hakları engellenen kişi ilgili kurumlara ..... yapabilir.

8 Sınıfta sahip olduğunuz iki sorumluluğu yazınız.

9 Aşağıdakilerden hangisi toplu taşıma aracında yolculuk hakkını kullanan birinin sorumluluğu **değildir**?
A) Ücretini ödemek
B) Yaşlılara yer vermek
C) Kapıların önünü kapatmamak
D) Koltukları çizmek

10 Hak ve sorumlulukların birlikte düşünülmesi neden önemlidir? Kısaca açıklayınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Tabloyu uygun hak ve sorumluluklarla tamamlayınız.

Hak	Sorumluluk
Eğitim hakkı	.....
.....	Parkı temiz bırakmak
Sağlık hakkı	.....
.....	Başkalarının mektuplarını okumamak

12 Bir apartmanda bir aile her akşam geç saatlere kadar balkonda yüksek sesle televizyon izlemektedir. Alt kattaki komşunun bebeği bu yüzden uyuyamamaktadır.
Bu durumda hangi kişinin hakkı zarar görmektedir? Aile nasıl davranmalıdır?

13 Aşağıdaki kartlarda verilen durumların hangilerinde sorumluluk yerine getirilmiştir?

1	2	3	4
Nehir, kitap iade tarihini unuttu ve kitabı iki hafta geç getirdi.	Kerim, kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçmedi.	Selin, grup ödevinde kendi bölümünü zamanında tamamladı.	Yiğit, parkta yediği simidin kâğıdını çimlerin üzerine bıraktı.

14 Bir öğrencinin eğitim hakkı, okula ulaşım yolunun kapanması nedeniyle engellenmiştir. Bu durumda aile ne yapabilir?

A) Çocuğu okula göndermeyi bırakabilir.
B) Durumu okul müdürlüğüne ve ilgili kurumlara bildirip çözüm isteyebilir.
C) Hiçbir şey yapmadan beklemelidir.
D) Yolu kendi başına kazmaya çalışabilir.

15 5/D sınıfında 28 öğrenci vardır. Tabloda bir hafta boyunca "sıramı ve çevresini temiz bırakma" sorumluluğunu yerine getiren öğrenci sayıları verilmiştir (temsilî veri).

Gün	Pzt	Salı	Çrş	Prş	Cuma
Öğrenci	26	24	27	21	28

a) Sorumluluğun en az yerine getirildiği gün hangisidir?
b) O gün kaç öğrenci bu sorumluluğu yerine getirmemiştir?
c) Sorumluluğun yerine getirilmemesi sınıftaki diğer öğrencileri nasıl etkiler?

16 "Haklarımızı kullanırken başkalarının haklarını dikkate almamak hem kendi hayatımızı hem de başkalarının hayatını etkiler."
Bu yargıyı destekleyen bir örnek yazınız.

17 Aşağıdaki durumlardan hangisinde bir hak, toplumun sağlığını ya da güvenliğini korumak için **geçici olarak sınırlanmıştır**?

A) Öğrencilerin kütüphaneden kitap alması
B) Selden sonra hasarlı köprüden geçişin birkaç gün yasaklanması
C) Vatandaşların seçimlerde oy kullanması
D) Bir öğrencinin resim kursuna gitmesi

18 Bir öğrenci, bilgisayarında ödev hazırlarken genel ağda bulduğu bir fotoğrafı sahibinin adını yazmadan kendi çalışması gibi göstermiştir. Bu öğrenci hangi sorumluluğu ihmal etmiştir?

19 Hak ve sorumlulukla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Her hak, beraberinde bazı sorumluluklar getirir.
B) Sorumluluklarını yerine getiren kişiler toplumda güven kazanır.
C) Hakkı engellenen kişi hiçbir yere başvuramaz.
D) Sorumluluklar yalnızca okulda değil, evde ve toplumda da vardır.

20 Bir mahallede herkes sorumluluklarını yerine getirirse mahallede ne gibi olumlu sonuçlar ortaya çıkar? İki örnek yazınız.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıdaki metni okuyunuz.
"Doruk, kütüphanede sınava hazırlanırken yan masadaki iki öğrencinin sürekli şakalaştığını fark etti. Onlara nazikçe kütüphanenin sessiz çalışma alanı olduğunu hatırlattı. Öğrenciler özür dileyip sohbetlerine kütüphanenin bahçesinde devam etti."
Metne göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Kütüphanenin bahçesi kapalıdır.
B) Kütüphanede hiç kimse konuşamaz.
C) Doruk'un arkadaşları sınava girmemiştir.
D) Hak ve özgürlükler kullanılırken başkalarının hakları gözetilmelidir.

22 Bir ilçede şiddetli fırtına nedeniyle okullar bir gün tatil edilmiştir.
a) Bu kararla hangi hak geçici olarak kullanılamamıştır?
b) Bu kararın alınmasının amacı nedir?
c) Bu süreçte öğrencilere düşen bir sorumluluk yazınız.

23 Aşağıdaki tabloda bazı haklar ve bunların engellenmesi durumunda başvurulabilecek yollar verilmiştir. Tablodaki **yanlışı** bulup düzeltiniz.

Engellenen hak	Başvuru yolu
Sağlık merkezinden randevu alamamak	Sağlık kurumuna başvurmak
Okul kayıt işleminin yapılmaması	Okul müdürlüğüne başvurmak
Sokağın çöplerinin toplanmaması	Hiçbir yere başvurmadan beklemek

24 Bir öğrenci "Benim düşüncelerimi söyleme hakkım var." diyerek sınıftaki arkadaşıyla dış görünüşü nedeniyle alay etmektedir. Bu öğrencinin düşüncesini değerlendiriniz.

25 Aşağıdakilerden hangisi hem bir hakkın kullanılmasını hem de bir sorumluluğun yerine getirilmesini **birlikte** gösterir?

A) Ela'nın parkta oyun oynadıktan sonra çevreyi temiz bırakması
B) Umut'un ödevini unutması
C) Ada'nın kütüphane kitabını kaybetmesi
D) Can'ın kırmızı ışıkta geçmesi

26 Bir yaz kampında "Her çocuk dilediği saatte dilediği etkinliğe katılır, hiçbir kural yoktur." denmiştir. Böyle bir kampta ne gibi sorunlar yaşanabilir? Bu sorunları önlemek için iki kural öneriniz.

27 Aşağıda bir öğrencinin günlük planı verilmiştir. Plandaki hangi etkinlik **başkalarının hakkını** gözetmeyi gösterir?
1. Kahvaltıdan sonra kendi bulaşığını makineye yerleştirmek
2. Okulda derse zamanında girmek
3. Akşam kardeşi uyurken odada müziği kulaklıkla dinlemek
4. Yatmadan önce çantasını hazırlamak

28 "Sorumluluklarını yerine getirmeyen bir kişi, zamanla kendi haklarından da yararlanamaz."
Bu yargıyı okuldan bir örnekle açıklayınız.

29 Aşağıdaki durumları "hak" ve "sorumluluk" olarak sınıflandırınız.
a) Okulda ücretsiz ders kitabı almak
b) Ders kitabını özenle kullanmak
c) Sağlık merkezinde muayene olmak
ç) Randevu saatine zamanında gitmek
d) Parkta oyun oynamak
e) Oyun sırasını beklemek

30 Bir öğrenci evde sağlıklı bir ortamda yaşama hakkına sahiptir. Bu hakkın korunması için **aile bireylerinin** ve **öğrencinin** üstlenmesi gereken birer sorumluluk yazınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**